

Motion till riksdagen 2011/12:U22

av **Karin Åström m.fl. (S)**
med anledning av skr. 2011/12:90

Nordiskt samarbete 2011

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det nordiska samarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete i norra Europa: Barentsregionen och de arktiska regionerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om miljöarbetet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gränshinder.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nordiska rådet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om närområdet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Barentssamarbetet.

Det nordiska samarbetet

Närområdet och de nordiska grannländerna har en stark folklig förankring och en självklar ställning för Sverige. I Norden finns också ett flertal av Sveriges viktigaste handels- och samarbetspartner.

Det nordiska samarbetet utgår från ett gemensamt kulturarv och en språklig gemenskap och vilar på gemensamma värderingar ifråga om demokrati, rättvisa och rättsstat. Samarbetet mellan de nordiska länderna spänner över alla samhällsområden, och på många sätt är det nordiska samarbetet unikt vid en internationell jämförelse. Samarbete och öppenhet har gjort Norden till en välfärdsregion av världsklass.

Fel! Okänt namn på

Framgångarna är dock inte tillräckliga för att möta dagens och framförallt morgondagens globala utmaningar, varför ett än mera utvecklat och förstärkt samarbete behövs.

Genom att samtliga nordiska länder deltar i den europeiska marknaden har det nordiska samarbetet stärkts. Sveriges, Finlands och Danmarks medlemskap i EU och Norges och Islands tillhörighet till det europeiska ekonomiska samarbetsområdet påverkar det nordiska samarbetet positivt. Islands pågående ansökan om EU-medlemskap påverkar samarbetet ytterligare i positiv riktning, och de baltiska staternas inträde i EU har dessutom skapat ytterligare dynamik i de nordiska ländernas samarbete med närområdet. I det nordiska samarbetet deltar även de självstyrande områdena Åland, Grönland och Färöarna.

Samarbete i norra Europa: Barentsregionen och de arktiska regionerna

Politiken för den nordliga dimensionen utvecklas mot en gemensam politik för Ryssland, Norge och Island. Det handlar om nära samarbete i regionen mellan olika aktörer. Tanken är att förbättra samarbetet mellan EU och regionala aktörer, i syfte att utveckla en effektiv arbetsfördelning som bygger på respektive aktörs specifika kompetens, erfarenheter och geografiska arbetsområden. Samarbetet på regional och lokal nivå bedöms som mycket viktigt i likhet med samverkan med näringslivet och frivilliga organisationer.

I Barentsregionen och de arktiska regionerna finns förutsättningar att få till stånd ett konstruktivt samarbete med Ryssland i frågor som rör energi, klimat, gränsöverskridande brottslighet och kommunikationer. Vi vill utveckla ett förtroendeskapande samarbete i norra Europa.

Sverige deltar på regeringssidan i samarbete inom ramen för Arktiska rådet, Barentsrådet och Nordiska ministerrådet samt i arbetet med EU:s nordliga dimension. År 2013 löper Sveriges tvååriga ordförandeskap för Arktiska rådet ut. Samarbete sker även inom den parlamentariska sidan, både gällande Arktis och Barents där diskussioner förs om människors hälsa, sociala miljö, ekonomiska förutsättningar och klimat och miljö.

Det är av vikt att även Sverige arbetar efter sin egna sammanhållna strategi, handlingsplan, för arbetet inom den nordliga dimensionen inom fyra prioriterade områden:

- ? ekonomisk utveckling
- ? utbildning/mänskliga resurser
- ? klimat och miljö
- ? energifrågor/infrastruktur/transport.

Arktis är i blickpunkten i världen idag. Klimatförändringen leder till ökat intresse för exploatering av resurser som olja, gas och mineraler. Flera länder vill utöka sina territorier och områdets säkerhetspolitiska betydelse ökar.

Fel! Okänt namn på

Arktis är en av de delar på jorden där klimatförändringar redan är mycket märkbara. Det är förändringar som får direkta effekter för befolkningen i Arktis, samtidigt som de ger följdverkningar på hela det globala klimatsystemet.

Det behövs ett djupt och omfattande svenskt engagemang i Arktis. Vi har mycket att vinna på det, som ett nordligt land med 2/3 av vårt land norr om 60:e breddgraden. Vi har också mycket att bidra med, som en nation med gamla och starka traditioner inom polarforskning och en hög profil i internationell samverkan om frågor som gäller miljö, naturresurser, minoriteter och rättigheter.

Det gäller från svensk sida att ytterligare främja den arktiska regionen och utveckla forskningen i Arktis. Sverige bör vara drivande inom polarforskningen, speciellt inom området där det utvecklas observationssystem, och arbeta för genomförande av den pågående SAON-processen inom Arktiska rådet och att tillgängligheten till data säkras.

University of Arctic omfattar idag ett samarbete mellan mer än 70 medlemsorganisationer, universitet och högskolor. För den svenska delen står Luleå universitet, Umeå universitet och Mittuniversitetet. Samarbetet förbättrar möjligheterna för den arktiska regionen att ta del av högre utbildning och förstärker speciellt forskningen som rör klimatfrågor. Sverige bör delta fullt ut i verksamheten.

Arktiska rådet är samarbetsorganet mellan regionens åtta länder som ska säkerställa en fredlig dialog med målet att arbeta för att skydda och värna den arktiska miljön.

Klimatförändringarna får snabba och dramatiska effekter vid polerna. Det finns vetenskapliga uppgifter om att sommaren 2011 var den period då isen på Arktis smälte som mest. Men avsmältningen av de arktiska havsisarna medför också att områden som tidigare skyddats av istäcket, nu av många anses bli tillgängliga för utvinning av naturresurser som fisk, gas, olja och mineraler. Uppskatningar från US Geological Survey talar om att 20–25 procent av världens potentiella kvarvarande olje- och naturgasresurser kan finnas i Arktis. Arktis står därför inför stora förändringar.

Klimatförändringarna skapar nya utmaningar som vi måste förhålla oss till och påverka. Om länder och företag väljer att investera i förnybar energi och klimatsmarta innovationer i stället för i svåråtkomlig oljeborring får vi en rimlig chans både att skydda Arktis mot katastrofala oljeutsläpp och att bromsa de klimatförändringar som så tydligt hotar regionen. Vi menar att framväxande aktiviteter måste styras av starka regelverk med krav på bästa tillgängliga teknik och försiktighetsprincip utifrån hårda miljökrav.

När isen försvinner öppnas också nya transportleder via Nordost- och Nordvästpassagerna. Om sjöfart via Nordpolen blir möjlig året runt kan flödena bli jämförbara med dem vi finner i Nordatlanten. Denna trafik ökar naturligtvis dramatiskt risken för olyckor och därmed risken för oljeutsläpp.

Vi anser att ansträngningar bör göras för att långsiktigt skydda den känsliga arktiska miljön och stödja den lokala befolkningens ekonomi, hälsa och kultur. Samma anda av samarbete och hänsyn bör eftersträvas som föregicks när Antarktisk skyddades, trots att de två polerna skiljer sig åt väsentligt i flera

Fel! Okänt namn på

avseenden. Målet är att få till stånd bindande juridiska regelverk till skydd för den känsliga arktiska miljön. De delar av Arktis som historiskt har varit skyddade, på grund av ett permanent havsistäcke, måste skyddas med ett starkt bindande regelverk och fredas från naturgas, oljeexploatering och fiske med destruktiva redskap samt fiske på hotade bestånd. För resterande Arktis måste samarbetet stärkas mellan länderna. Samarbetet bör utgå från överenskommelsen i FN:s konvention för biologisk mångfald om att människans tryck på särskilt känsliga ekosystem ska minimeras. Vi anser att Sverige, med utgångspunkt från både konventionen om biologisk mångfald och klimatkonventionen, kan ifrågasätta framtida olje- och naturgasexploateringar i området. Det gäller även fiske med destruktiva redskap och fiske på hotade bestånd. Med respekt för varje lands rätt att själv besluta om sina naturtillgångar och med respekt för FN:s havsrättskonvention ska Sverige verka för ett långsiktigt skydd för de känsliga miljöerna i Arktis i internationella sammanhang.

Stoltenbergrapporten om sjöfartssäkerhet i Arktis måste få ett större genomslag i regeringens arbete. Det är inte rimligt att exempelvis Grönland ensamt ska stå för de räddnings- och saneringskostnader som kan uppstå i samband med att ett kryssningsfartyg går på grund. Det behövs ett avtal som innebär att staterna i området gemensamt finansierar denna typ av insatser.

Miljöarbetet

De nordiska länderna ligger långt framme i arbetet med klimat- och miljöfrågor. Det finns dock fortfarande outnyttjad potential i samarbetet. En stor del av lösningen på klimatfrågan ligger i ledarskap, budskap och finansiering. Norden bör som region vara ledande när det gäller samverkan mellan näringslivet och det offentliga. För att denna samverkan ska nå sin fulla kapacitet krävs det att det finns en långsiktig planering kring hur bland annat energin ska produceras i framtiden samt hur den nordiska energimarknaden ska vara uppbyggd.

Norden bör vara en ledande region i miljöarbete och i omställningen till ett klimatneutralt samhälle.

Gränshinder

En viktig fråga för det nordiska samarbetet har alltid varit främjandet av integration mellan de nordiska länderna och att underlätta för medborgarna att röra sig över landgränserna. Minskade gränshinder är en förutsättning för ett framgångsrikt Norden. Vi socialdemokrater ser jobbfrågan som en av de viktigaste frågorna. För att få en ökad sysselsättning krävs det att Sverige aktivt arbetar för att lösa de gränshinder som finns. Mobilitetsprogrammet Nordjobb, som ska förmedla bland annat sommarjobb till unga, har misslyckats med sitt mål med antalet förmedlade jobb. Nordjobb har potentialen att

fungera som ett viktigt redskap för jobbskapande och en ökad integration mellan de nordiska länderna. Det är viktigt att Sverige gör en ärlig satsning på detta program. En ökad integration av unga medborgare i Norden leder till ökad kunskap om våra grannländer men kommer även på sikt att minska de mentala trösklarna för att flytta mellan länderna för att arbeta.

Gränshindersarbetet spänner över ett flertal politikområden. Avvecklingen av gränshinder bidrar även till att Sverige och Norden som region kan verka mer framgångsrikt internationellt. För att Norden som region ska klara globaliseringens utmaningar krävs det att avvecklingen av gränshinder får en hög prioritet.

Även om integrationen mellan länderna och de olika regionerna i Norden har kommit långt återstår ändå problem. De nordiska ländernas regelverk skiljer sig fortfarande åt, vilket medför problem för människor, organisationer och företag. Nya direktiv från EU som innebär lagförändringar samt nya lagar inom varje nordiskt land skapar kontinuerligt ny gränshindersproblematik, särskilt gentemot de länder i Norden som inte tillhör EU. Det är därför behövt med ett fortlöpande gränshinderssamarbete utifrån detta för att minimera de problem som ofta uppkommer.

När det gäller Öresundsförbindelsen har den väsentligt förbättrat möjligheterna till integration i Öresundsregionen. Integrationen bidrar till att stärka tillväxten, och arbetet med att undanröja hinder är ett måste för att regionens fulla potential ska kunna utnyttjas. Det är därför viktigt att skillnaderna i bland annat ländernas regelverk och skattesystem minskas för att därigenom så långt möjligt eliminera problemen för dem som rör sig över gränserna. Den framgångsrika satsningen på Öresundsförbindelsen visar på vikten av satsningar på infrastruktur som knyter samman de nordiska länderna.

Vi socialdemokrater anser det naturligt och viktigt att öka integrationsinsatserna ytterligare.

Det är av vikt att fortsätta stödja och utveckla de olika organen som jobbar praktiskt med att lösa gränshinder.

Nordiska rådet

Möjligheten för nationella parlamentariker att delta i internationella processer och sammanhang är en demokratifråga. De folkvalda nationella parlamentarikerna utgör en viktig länk mellan olika beslutsfattande nivåer i en globaliserad värld. Det politiska uppdraget innebär bland mycket annat opinionsbildning samt informations- och kunskapsspridning. Parlamentariker är också den länk som för medborgarnas synpunkter och idéer vidare på såväl lokal och regional nivå som i nationella och internationella sammanhang. Även när det gäller genomförande och uppföljning av redan beslutade åtgärder och åtaganden har nationella parlament och parlamentariker av hävd en viktig uppgift. Genom ett deltagande av direktvalda parlamentariker stärks legitimiteten i hela implementeringsprocessen.

Fel! Okänt namn på

För det nordiska samarbetet fyller Nordiska rådet en viktig funktion inte minst när det gäller att driva på och kontrollera de nordiska regeringarnas samarbete. En styrka för de nordiska länderna är också att många ledamöter i de nationella parlamenten engagerar sig i det nordiska samarbetet.

Vi socialdemokrater anser det nödvändigt att ytterligare stärka det inomnordiska samarbetet samt byggandet av nätverk, som i sin tur kan öka det nordiska inflytandet i EU och i andra samarbetsorgan.

Närområdet

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har ett nära samarbete med flera internationella, nationella och regionala organisationer utanför Norden och då främst Arktiska rådet, Barentsrådet och Östersjöstaternas råd. Det övergripande målet för det nordiska samarbetet med närområdet är att bidra till en säker, stabil utveckling i området, att stärka demokratin och öka värdegemenskapen i den nordliga delen av Europa.

De nätverk som innefattar nordvästra Ryssland har under senare år byggts ut i en betydande omfattning. De nuvarande riktlinjerna för samarbetet med närområdet innebär bland annat att Nordiska ministerrådets tyngdpunkt i satsningar förskjutits från de baltiska staterna till nordvästra Ryssland.

Ministerrådets program för arktiskt samarbete syftar till att ge de samnordiska insatserna ett speciellt mervärde i förhållande till andra aktiviteter och insatser med inriktning på Arktis. Viktiga frågor är ursprungsbefolkningens levnadsvillkor, klimatförändringar och utbredningen av föroreningar i den arktiska miljön.

Vi socialdemokrater anser det vara av stor vikt att arbetet med frågor som rör Barentsregionen förstärks och att arbetet sker såväl på nationell nivå som i samarbete med regionala insatser.

Barentssamarbetet

Regionen kring Barents hav är ett av de ekonomiskt viktigaste och intressantaste områdena i Europa, främst tack vare den rika tillgången på naturresurser. I området, som är den sista orörda reserven av naturtillgångar, finns olja, naturgas, och mineraler. Dessa kommer att utvinnas under de kommande decennierna – under förutsättning att miljömålen är uppfyllda.

Under Barents hav finns ett stort antal fyndigheter av framför allt naturgas som till exempel Shtokmanfältet. Stora olje- och gastillgångar finns i haven utanför norska kusten. Man väntar sig att göra nya fyndigheter under de närmaste åren. I Norge, Sverige, Finland och på Kolahalvön finns dessutom fler mineraler än på någon annan plats i världen. En kraftigt ökad mineralprospektering sker i området, vilken har resulterat i att många nya gruvor öppnats.

Fel! Okänt namn på

Den pågående klimatförändringen innebär för Arktis- och Barentsregionerna att glaciärer och havsis smälter undan i större omfattning än tidigare. Miljö- och klimatmässigt är det en farlig utveckling men som på sitt sätt skapar nya förutsättningar för nya transportvägar i Barents hav och Norra ishavet. På sikt kommer man med all sannolikhet att kunna frakta varor till havs genom området året om.

Vid Harvarduniversitetet i USA har experter räknat fram att den nordliga fartygsrutten skulle innebära stora besparingar för framtida transporter mellan de ekonomiskt framgångsrika länderna i Europa och Asien. Men samtidigt som de förändrade klimatförhållandena i området ger nya möjligheter, kan det också leda till säkerhetspolitiska risker med helt nya konflikter som följd. Redan i dag ser vi en pågående dragkamp om Arktis tillhörighet, där Ryssland med sin flagga på havsbotten markerat sin uppfattning i denna speciella ägarfråga. Framför allt Norge men även Danmark och Kanada har också uttalat sina uppfattningar i denna fråga.

Med en eventuell ökad militär närvaro i regionen krävs det att Sverige aktivt arbetar för att avtal mellan länderna finns vad gäller händelser som kan röra radioaktivt material. Samarbete rörande informationsutbyte vid exempelvis olyckor är mycket viktigt.

Liksom tidigare påpekats är det viktigt att Sverige nu initierar en genomgång av existerande rättsordningar som berör såväl Barentsregionen som de arktiska regionerna för fortsatt diskussion om att stärka och att utöka dem där så behövs. Arktiska rådet och Barentsrådet är samarbetsorgan mellan regionernas åtta respektive fyra länder som ska säkerställa en fredlig dialog med målet att arbeta för att skydda och värna den arktiska miljön.

I Barentsregionen bor drygt 5,9 miljoner människor, varav merparten, 4,3 miljoner, har sin hemvist i Ryssland. Samarbetet mellan stater som har intresse i Arktis och i området kring Barents hav bedrivs på regionnivå i Barentsrådet och i Arktiska rådet. Regionrådet består av representanter för förvaltningarna i den geografiska regionen Barents. Från Finland deltar landskapen Lappland, Norra Österbotten och Kajanaland, från Norge länen Nordland, Troms och Finnmark och från Sverige Norrbottens och Västerbottens län. Från Ryssland är det regionerna Arkhangelsk och Karelen som deltar samt republiken Komi, Murmanskregionen och det autonoma distriktet Nenetsia.

I området finns flera minoritetsfolk, bland annat samer, nenetser och vesper. Syftet med Barentssamarbetet är att säkerställa fred och säkerhet samt att skapa en hållbar social, ekonomisk och miljömedveten utveckling i området och i Europa som helhet. Detta kan bland annat ske genom att kontakterna mellan människorna i området utvecklas och den regionala identiteten stärks.

Det finns en lång samarbetstradition i Barentsområdet. Redan i början av 1960-talet tillkom Sveriges nordkalottkommitté, ett samarbete med de fyra involverade länderna under temat folkets diplomati.

Det regionala Barentssamarbetet arbetar utifrån sex viktiga insatsområden:

- ? samverkan inom näringsliv och handel
- ? hållbar miljö

Fel! Okänt namn på

- ? arbetskraft
- ? urbefolkning
- ? transport och infrastruktur
- ? information och marknadsföring.

Den kunskap och kompetens som vuxit fram i området kring dessa frågor är betydande och måste bibehållas och ytterligare utvecklas. Det är av stor vikt att alla goda krafter, exempelvis företag, myndigheter, kommuner, universitet och enskilda, samverkar. För detta fordras en fortsatt bra samordning, information och en välutbyggd och fungerande infrastruktur.

Den ekonomiska aktiviteten i den nordliga regionen ökar dessutom och därmed också regionens ekonomiska och säkerhetspolitiska betydelse, vilket innebär att en sammanhållen politik för det nordliga området behövs.

Med ett större engagemang från svensk sida kan vi övervaka vad som händer i området från säkerhetssynpunkt, samtidigt som Sveriges miljöteknologi skulle komma väl till pass i den känsliga miljön i området.

Vi socialdemokrater anser att det är av största vikt att Barentssamarbetet stärks och fördjupas ytterligare på samtliga fem insatsområden, samtidigt som det svenska deltagandet bör baseras än mer än tidigare på regionala strukturer och även utveckla en sammanhållen strategi på nationell nivå.

Stockholm den 11 april 2012

Karin Åström (S)

Urban Ahlin (S)

Tommy Waidelich (S)

Olle Thorell (S)

Désirée Liljevall (S)

Carina Hägg (S)

Carin Runeson (S)

Kenneth G Forslund (S)